

Tihanyi Ildi díszlet- és jelmeztervező

A Márk Tivadar emlékplakett kitüntetettje

Fotó: SEBASTIÁN BÜHLER

Eleinte egyáltalán nem gondoltam, hogy képzőművészettel fogok foglalkozni, inkább a színház, a színjátszás foglalkoztatott. A Bartók Béla Konzervatóriumban tanultam magánének szakon, mellette zongoráztam is. Később a felvételi tájékoztatóban találtam rá a látványtervező szakra. Elkezdtem rajztanárhoz járni, és egy év alatt felkészültem a felvételire. Az egyetem egyhetes felvételi eljárásában általam ismeretlen feladatok sorát kellett elvégezni. Sokrétű kreativitást igénylő dolgok elkészítésében mutattuk meg magunkat. Többek között egy reneszánsz festményhez novellát írtunk, a benne szereplő, különböző karaktereknek jelmezterveket készítettünk, majd azokat egy absztrakt díszletbe helyeztük. Minden kreatív energiánkra szükség volt ahhoz, hogy a feladatokat teljesíteni tudjuk. Nagyon megterhelő hét volt, de először éreztem azt, hogy otthon vagyok, ez az én valódi közegem, és hogy ilyen feladatokkal szeretnék foglalkozni a jövőben. Szerencsémre felvettek a Kaposvári Egyetem Művészeti Karának Látványtervező szakára, ahol Menezel Róbert és Gyarmathy Ágnes voltak az osztályvezető tanárain. Kaposváron akkor egy nagyon zárt színházi alkotó műhely volt, aminek kicsit mi is a részesei lehettünk. Tulajdonképpen az év minden napján 24 órán színházzal foglalkoztunk.

Ekkor indult a Színház- és Filmművészeti Egyetemen M. Tóth Géza vezetésével a Mozgóképes Látványtervezés mesterképzés, ahová gyakor-

latilag a kaposvári évfolyamtársaimmal együtt jelentkeztünk. Ez egészen más világ volt, mint a színházi. A filmkészítés nemcsak technikailag követel másféle megközelítést, hanem alapvetően más szemléletmódra, más nézőpontra van szükség. Együtt dolgozhattunk a Szász János vezette párhuzamos évfolyam operatőr hallgatóival. Közös gyakorlatokon filmetűdöket forgattunk, illetve

a készülő vizsgafilmekhez látványt és jelmezt terveztünk. A projektek sokszor a semmiből készültek, de annál tanulságosabbak voltak számunkra. Megtanultunk csapatban dolgozni. Ezek az iskolák számunkra olyan művészeti műhelyek voltak, ahol szakmai kapcsolatok és barátságok szövődtek és a mai napig kitartanak. Most már nagyjátékfilmeket készítünk együtt. Nagyszerű érzéssel tölt el min-

Heinrich von Kleist: Amphitryon, Nemzeti Színház, 2013

Grecsó Krisztián: Tíz eszkimó, Katona József színház, Budapest, 2022

Fotó: ZSOLNÉK ISTVÁN

Fotó: DOMÓKOR DÁNIEL

Eugene Ionesco: *Makbett*, jelmezterv, Debreceni Csokonai Színház, 2022

Eugene Ionesco: *Makbett*, Debreceni Csokonai Színház, 2022

denkit, hogy a műhelymunka a „nagybetűs” életben is folytatódik tovább. M. Tóth Géza javaslatára a Színház- és Filmművészeti Egyetem doktori iskolájában öt éves kutatói munkával szereztem doktori fokozatot. A disszertációm témájának a játékfilmes jelmeztervezést választottam. Sajátos alkotói szemszögből vizsgáltam azt a problémát, hogy a filmen megmutatott öltözetek hogyan tudnak hűek lenni a valósághoz, illetve a valósághűség mennyire fokmérője annak, hogy a filmvásznon hitelesnek fogadjuk el egy öltözetet.

Az első nagy filmes munkám a Gothár Péter rendezte *Hét kis véletlen* című nagyjátékfilm volt, melyet 2020-ban mutattak be a mozikban. Izgalmas alkotófolyamat volt – különös viszonyrendszereket ábrázoltunk, ahol az egymást követő generációkat valamiféle titokzatos, közös múlt köti

össze. Az emberi sorsokat látszólagos véletlenek fonják egymásba, a hét különböző cselekményszál pedig a film végére kiad egy összefüggő szöveget. Ezeket a kapcsolódási pontokat és viszonyokat a jelmezben vizuálisan is próbáltuk megjeleníteni, nem közvetlenül, csak hogy a nézőben tudat alatt azt az érzetet keltsük, hogy ezek a dolgok összekapcsolódnak.

Az elmúlt nyáron szerencsém volt egy újabb nagyjátékfilmet forgatni Breier Ádám filmrendezővel, a film címe: *Lefkoviésék gyászolnak*, most épp az utómunkálatok zajlanak. Ez is egy többgenerációs családtörténet, ahol egy családi tragédia hozza össze az egymástól elhidegült embereket. Ráadásul a film mindezt a zsidó kultúrán keresztül mutatja meg, ami külön kihívás volt számomra. Nagyon szeretem, amikor bizonyos viseleteket

valóságként, de mégis egyedien és karakteresen kell kitalálni, úgy, hogy a nézők a történet szereplőit hitelesnek, eredetinek fogadják el. Ezért a tervezésnél elsősorban nem esztétikai oldalról közelíték a feladat megoldásához, hanem mindig az a mögöttes szándék izgat, hogy miért alakulnak ki azok a szokásrendek, amiért bizonyos hagyományokat átörökítünk. Sokszor komoly kutatómunkát igényel a tervezés előtt, hogy visszafejtssem ezeket a szálakat, és a ruhákban is lekövessem egy-egy viselet történetét.

A filmezés mellett rendszerint színházi előadásokban is dolgozom, jelenleg párhuzamosan két bemutatóra készülök. A Radnóti Miklós Színházban Szálinger Balázs *Kályha Kati* című drámájának ősbemutatójához tervezem a jelmezeket. A történet az első világháború végén Nagy-

bányán játszódik – nem hősokeket látunk, hanem hétköznapi emberek sorsán keresztül leszünk mi is részesei a történelemnek. Ruznyák Gábor rendezővel és Khell Zsolt díszlettervezővel már régóta dolgozunk együtt. 2016-ban Miskolcon volt az első közös munkánk, ahol *Kivilágos kivraddtig* címmel egy Móricz Zsigmond adaptációt állítottunk színpadra, ami abban az évben elnyerte a Színkritikusok Díját a legjobb előadás kategóriában. A századforduló paraszti világából az előadás végére észrevétlenül egy mai vidéki közösség életében találtuk magunkat. A szereplők úgy változtak át, hogy mindig egy-egy ruhadarabot lecseréltek, így az előadás felénél a százéves sziluettek és a mai formák egyszerre voltak jelen az öltözékekben. Munkáink során azóta kikísérleteztük, hogy egy előadásban, a történet dramaturgiai ívét követve, milyen mértékben és módon lehet jelen egyszerre több történelmi korszak lenyomata és formavilága. Gábor a választott darab szövegeit rendszerint átdolgozza, sokszor újírja. Erre most nem volt lehetőségünk, hiszen kész szöveggel dolgoztunk, ezért megpróbáltunk egy másfajta, erős vizuális nyelvet létrehozni. A háború kilátástalanságát, a végelethetetlen küzdelembe való belefáradást kívántuk megfogalmazni, azt, hogy egy történelmi kataklizma milyen személyiségtorzulásokat hív elő. Mind a díszlet, mind a jelmez egy szürreálisan lekoszlott, felfeslett világot mutat meg. Az erősen öregített ruhákat javarészt én magam festettem meg, az anyagokat én gyötörtem meg. Ilyenkor a műhelyekkel szoros együttműködés jön létre, hiszen egy-egy ruhadarab a varrógép és a festékes kád között oda-vissza többször megfordul, míg a próbababán végleges formát ölt. Szeretek ilyen módon beleavatkozni a jelmezek formai alakulásába, ha azt érzem, hogy ezáltal egy plusz jelentésbeli réteget tudok létrehozni, ami gazdagítja az előadás szövetét.

A Katona József Színházban szintén egy magyar dráma, Gressó Krisztián *Tíz eszkimó* című ősbemutatóján dolgozunk, az előadást Máté Gábor rendezi, a jelmezeket Kálmán Eszter, a díszletet pedig én tervezem. Számomra érdekes feladat párhuzamosan két olyan előadásban részt venni, amelyek saját múltunk eseményeit dolgozzák fel. A két darab történései között száz év telt el, mégis, a két előadás lelkiállapota közel van egymáshoz. Mindkét dráma a jelenkori történelem és a minket körülvevő rendszer emberekre gyakorolt hatásmechanizmusát vizsgálja, azt, hogy az életben maradás olykor milyen áldozatokat követel meg. A közös múlt feldolgozása újra és újra feladat elé állít minket, legyen szó akár a közelmúlt vagy történelmi események analizálásáról. A két előadáshoz a jelentésbeli párhuzamok ellenére teljesen más formavilág kapcsolódik. Ennek a be-

mutatónak a díszlete egy teljesen letisztult, fehér, már-már steril, tolófalakkal működtetett stilizált tér, amiben minden megjelenő tárgy vagy díszletem kiemelt hangsúllyal jelenik meg. A teret egy központi világító, egy dizájn szarvasagancs esillár uralja, aminek a létrehozása számomra kísérletezés is volt. Két profi kivitelező céggel dolgoztunk együtt, a tervezés kezdeti fázisaitól egészen a végeredmény megszületéséig. A világítótést több kisebb, 3D-s programban tervezett, kinyomtatott, átvilágítható elemből állt össze, amiket a szerkezeti stabilitást biztosító acélvázalattal és a világítást adó LED panelekkel hosszú és precíz munkával építettünk össze. Ezzel az általam megálmodott, két és fél méter átmérőjű, 3D-nyomtatott világító díszlettel még a nagy külföldi produkciókhoz szokott digitális szobrászműhelyt is sikerült kihívás elé állítanom, mivel számukra is ismeretlen volt egy ekkora és szerkezetileg ennyire strukturált tárgy kivitelezhetősége. Utólag persze remélem, hogy a végeredmény valóban hozzáad az előadás gondolatvilágához, és így megérte a rengeteg ráfordított időt és energiát – nekem

mindenesetre nagy élmény volt kipróbálni a 3D-s technikát, egészen új lehetőségek és hatásmechanizmusok nyíltak meg előttem általa.

Ezt megelőzően, még november elején a debreceni Csokonai Színházban volt bemutatóm, amit szintén izgalmas próbafolyamat előzött meg. Egy nemzetközi alkotócsapatban volt szerencsém Eugène Ionesco *Makbett* című művén Alekszej Zolotovickij orosz rendezővel, Marijus Jacovski litván díszlettervezővel, Narek Tumanyan grúz világítástervezővel és Katona Gábor koreográfussal együtt dolgozni – én az előadás jelmezeiért feleltem. A Shakespeare-darab parafrázisához egy elrajzolt vizuális formavilágot alkottunk meg, ahol a jelrendszer a túlzott, groteszk gesztusokra épül. Úgy szerettem volna megjeleníteni ezt az autokrata rendszert, hogy a katonai egyenruhákat megidéző öltözetek önmagukban egyetlen nemzet militarista egyenruháira se hasonlítsanak, mégis magukon hordozzák azokat az ismertetőjegyeket, amelyek által képesek megidézni egy-egy önkényuralmi rendszert. Ehhez különböző, mindenki által ismert használati tárgyakból hoztam létre a

Az Eiffel Műhelyházban bemutatott *Leszédelmes éden* díszlete, 2021

katonai kiegészítőket – így minősült át egy piros, odaégetett fazék és egy fém tézstaszűrő katonai sisákká, egy hajtogatott újságpapír csákö huszár-csákövé, így avanszáltak a befőttes üvegek alumínium tetői katonai kitüntetéseké, a WC-pumpa harci eszközzé, az evőeszközökből összeépített mellvért középkori harci védőöltözeté, a WC-papír gurigákból összeillesztett paróka pedig uralkodói hajviseletté. A jelmezek egy utópisztikus, poszt-apokaliptikus militarista világot sejtetnek, azonban szándékaim szerint mindezt játékosan és kellő humorral teszik. A két boszorkány karakter jelmezeit nagyon szerettem kitalálni: a két figurát – megidézve Shakespeare korát – teljesen fehér, reneszánsz ruhába öltöttem, amivel leválasztottam őket az előadás látványvilágáról. Misztikus lényüket magenta színű hajjal bevont agancskoronával és fel-le vehető, nagy orral egészítettem ki. Ezek a játékos, jelentésükben egyszerűséget mutató megoldások sokszor nehezebb feladat elé állítják a kivitelező műhelyeket, mintha a rendeltetésüknek megfelelő anyagokból és formákból hoznánk létre az öltözeteket.

Az ilyenfajta tervezés és jelmez kivitelezés sokszor több fázisú kísérletezést kíván meg, amiben én magam is szívesen részt veszek. Ehhez a kísérletezési kedvhez még Pozsonyban, az ottani művészeti akadémián (Academy of Music and Dramatic Arts) kaptam indíttatást, ahol a kaposvári éveim alatt Erasmus ösztöndíjjal volt szerencsém eltölteni fél évet. Jožef Ciller és Milan Čorba voltak a tanárain, akiktől rengeteg impulzust kaptam a tervezés sokoldalú megközelítésére. Itt kezdtem el többek között ruhákat próbababán papírból modellezni. Ezzel a moulage technikával később a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem textiltervező szakán vendéghallgatóként kísérleteztem tovább. Ez olyan szakmai alapot és ugyanakkor szabadságot adott a kezembe, aminek köszönhetően akár

magam is el tudom készíteni a jelmezterveimet. A papírhoz mint matériához való vonzódásom is ide vezethető vissza – ehhez aztán a későbbiekben többször is visszanyúltam. Egyik legkedvesebb munkám a 2013-ban a Nemzeti Színházban, Gothár Péter rendezésében bemutatott Heinrich von Kleist *Amphitryon* című darabja, amihez a jelmezeket saját kezűleg egy speciális, műanyag szállal kevert papírból én magam modelleztem ki és festettem meg. Szándékaim szerint a papír gyűrődése, sebezhetősége az emberi lét átmenetiségét és törékenységét fejezte ki.

Nagyon meglepődtem, amikor értesültem, hogy az idén én kapom a Márk Tivadar emléklapoktetet. Az előző évadban a Barta Dóra rendező-koreográfus által rendezett Philip Glass *Les Enfants Terribles* – *Veszedelemes éden* című balett-operájának a díszletét terveztem az Eiffel Műhelyház Bánffy Miklós termének színpadára. Barta Dóra kortárs-tánc előadásaihoz már többször terveztem teret és jelmezeket. Másfajta megközelítést és speciális technikai megoldásokat igényelnek ezek az előadások, díszletben és jelmezekben egyaránt. Szeretem azt a fajta absztrakciót, amit ilyenkor bátran megengedhetek magamnak, hiszen ilyenkor semmilyen realista szöveg nem köti meg a tervezői fantáziámat. Az Operaháznak világszínvonalú díszlet- és jelmez kivitelező műhelyei vannak, a magasan képzett szakemberekkel pedig ilyen körülmények között külön élvezet együtt dolgozni. Az előadás díszlete egy nemlétező, metafizikai tér, ami a zene síkjához alkalmazkodva, a teret a szereplők belső világába helyezi át, mintegy létrehozva a szereplők lelki terét, amiben a valóság és a képzelet egymással átjárható metszéspontokat hoz létre. A díszlet központi térszervező erejét két nagyméretű, öt méter fesztávú és három méter magas, tengelye mentén forgó díszletelem adja. Elsődleges szempontunk volt, hogy az előadás

jelenetei során a táncosok kézi erővel maguk tudják mozgatni ezeket a forgó kereteket, és ezzel egyszerre szabadon tudjanak táncolni is rajta, miközben az énekesek szintén fel tudnak mászni bizonyos geometriai elemekre. Ehhez nagy teherbírású, mégis könnyű szerkezetű technikai megoldást kellett találnunk. Végül a megoldást egy beépített, forgó csapágyas szerkezettel rendelkező, rácsos alumíniumváz adta – ezen a táncosok könnyedén tudtak mozogni, és közben maga a konstrukció is ellenállt a terhelésnek. A műhelyek szakemberei végig partnerek voltak abban, hogy létrejöhön az a vízió, amit mi Dórával megálmodtunk. Gondolom, többek között ezért a munkámért is kaptam a Márk Tivadar emléklapoktetet. Az idei évadban ismét dolgoztam az Eiffel Műhelyházban, ugyancsak Barta Dórával, de ezúttal Henry Purcell *Dido és Aeneas* című operáját mutattuk be egy általam konstruált, absztrakt látványvilágú térben.

Szerencsére az Operaház műhelyein kívül is mindig talállok a szakemberek között olyan „tettes-társakat”, akik örömmel vetik bele magukat a kreatív kalandokba. Ez elengedhetetlen is a sikeres alkotáshoz, hiszen a jelmez mindig szabászokkal és varrónőkkel, néhol cipészekkel és fejdíszkészítőkkel szoros együttműködésben készül, a díszlet csak a műszaki szakemberek, asztalosok, lakatosok, adott esetben szobrászok és festők által nyeri el színpadképes formáját. Alapvetően csapatjátékos vagyok, szívesen dolgozom egy kreatív teamben, ahol a rendezővel, a dramaturggal, az előadás másik tervezőjével, világítástervezőjével, adott esetben zenei vezetőjével és koreográfusával közösen megálmodunk egy világot, amit a színészek aztán élő zenévé és játékká formálnak át. Az alkotómunka egy tervező számára sosem ér véget a papíron, sőt, az igazi alkotás csak azután kezdődik.

Lejegyezte:
Kárpáti Imre

Átmenet a statikus és a mozgókengyeles lámpák között

ROBE

POSIPROFILE™

Ha nehezen elérhető helyen van a lámpa, vagy korlátozott a mozgástartomány, mondjuk egy díszlet elem miatt, akkor lehet hasznos társ az új Robe TX1 PosiProfile. Mechanikus fékekkel lehet rögzíteni a PAN, TILT, Focus és Zoom részeit a lámpának, így áramtalanítás után is megtartja a beállított értékeket. Az új MAPS technológiának köszönhetően pedig nincs resetelés, pontosan tudja a lámpa az aktuális pozícióját.

- 500W TE™ RGBAL fényforrás
- 13.600 lumen fényáram
- 5.5°-50° zoom tartomány
- CRI: 95, TLCI: 91
- CCT: 2.700K-8.000K
- 1° és 5° cserélhető frost
- Motoros írisz
- +/- green korrekció
- Plano4™ késmodul
- BARS mechanikus fékrendszer (P/T, Zoom, Focus)
- L3 dimmer, CPulse, AirLOC, MAPS, DataSwatch
- Opciók effekt modul (2 gobo és 1 animációs tárcsa)

AVL
TRADE
PROFESSIONAL SOLUTIONS

MAGYARORSZÁGI FÖRGÁLMÁZÓ: AVL TRADE KFT. 1117 BUDAPEST, BUDAFOKI ÚT 187-189.
TEL: +36 1 236 0560 FAX: +36 1 236 0561 INFO@AVLTRADE.HU WWW.AVLTRADE.HU